

УДК 342.565.2(477)

doi: <https://doi.org/10.33270/02212101.135>

Спінчевська О. М. – заступник завідувача відділу попередніх висновків Управління опрацювання конституційних подань та конституційних звернень Правового департаменту Секретаріату Конституційного Суду України, м. Київ
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0750-6525>

Перспективи удосконалення конституційного юрисдикційного процесу в Україні

Статтю присвячено дослідженню напрямів і перспектив розвитку й удосконалення конституційного юрисдикційного процесу в Україні, який знаходить свій вияв у процесуальній діяльності Конституційного Суду України в процесі реалізації ним своїх юрисдикційних повноважень. **Мета** статті передбачає здійснення аналізу статистичних показників роботи Конституційного Суду України, теоретичних і нормативних джерел з метою виявлення основних тенденцій і перспектив удосконалення вітчизняного конституційного юрисдикційного процесу. **Методологічну основу** статті становлять системний і порівняльно-правовий методи, аналізу та синтезу, прогнозування тощо. **Наукова новизна.** У статті проведено системний аналіз статистичних показників роботи Конституційного Суду України протягом 2017–2020 років; схарактеризовано окремі новели прийнятого Верховною Радою України у першому читанні проекту закону про конституційну процедуру від 21 грудня 2020 року № 4533 з огляду на теоретичні джерела та рекомендації Венеційської Комісії щодо нього; визначено цілі та напрями реформування конституційного юрисдикційного процесу в Україні відповідно до Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки, затвердженої Указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021, на підставі чого окреслено основні перспективи удосконалення конституційного юрисдикційного процесу в Україні. **Висновки.** З огляду на викладений у статті матеріал, можна стверджувати, що протягом наступних декількох років конституційний юрисдикційний процес в Україні вийде на новий етап законодавчого реформування, метою якого є усунення недоліків у процесуальній діяльності Конституційного Суду України для ефективнішої реалізації ним своїх ключових завдань щодо захисту конституційних прав і свобод людини та громадянина, а також утвердження в державі верховенства Конституції України та принципу верховенства права.

Ключові слова: Конституційний Суд України; конституційний юрисдикційний процес; конституційне провадження; конституційна процедура; конституційна доктрина; конституційне судочинство.

Вступ

Ефективна реалізація стратегічного конституційного курсу Української держави на набуття повноправного членства України в Європейському Союзі та в Організації Північноатлантичного договору в умовах сьогодення, беззаперечно, передбачає повноцінне втілення фундаментального принципу верховенства права.

Водночас панування принципу верховенства права в усіх сферах життєдіяльності людини, суспільства та держави досягається й через належне, повномасштабне функціонування Конституційного Суду України як органу конституційної юрисдикції, що реалізує свої юрисдикційні повноваження в процесуальній формі, яка втілена в конституційному юрисдикційному процесі. Серед елементів механізму підвищення продуктивності роботи Конституційного Суду України чільне місце належить саме конституційному юрисдикційному процесу, побудованому на якісних ознаках повноти, усебічності, послідовності, логічності тощо. (Kostytskyi, Kaminska, & Kushakova-Kostytska, 2019; Shaptala, 2019; Berestova, & Yurovska, 2020; Spinchevska, 2020).

Зазначене явище у широкому розумінні можна розглядати як комплекс регламентованих Конституцією, законами та іншими нормативно-

правовими актами України послідовних і логічно взаємопов'язаних стадій, спрямованих на забезпечення верховенства Конституції України, у межах яких виникають, припиняються та змінюються процесуальні відносини між органом конституційної юрисдикції та іншими уповноваженими суб'єктами; а у вузькому – як процесуальний порядок розгляду та вирішення органом конституційної юрисдикції справ у межах його компетенції, тобто конституційне провадження.

Окремі процесуальні аспекти діяльності Конституційного Суду України як органу конституційної юрисдикції досліджували І. Е. Берестова, В. Д. Бринцев, О. Ю. Водяніков, В. О. Гергелійник, М. М. Гультай, Н. В. Камінська, В. М. Камп, О. М. Мироненко, А. В. Портнов, Х. В. Приходько, М. В. Савчин, А. О. Селіванов, В. Є. Скомороха, І. Д. Сліденко, А. А. Стрижак, М. В. Тесленко, Н. К. Шаптала та ін.

На нашу думку, комплексне та системне з'ясування сучасного стану вітчизняного конституційного юрисдикційного процесу, встановлення його проблемних аспектів і, відповідно, визначення на цій підставі перспектив і напрямів удосконалення на сьогочасному етапі розбудови України як суверенної та незалежної, європейської та демократичної, соціальної та правової держави, є

дуже вагомим завданням. Слід також зазначити, що важливість цього завдання значно посилюється в нинішніх умовах гібридної війни проти України. Адже сьогоднішня недосконалість національного конституційного юрисдикційного процесу фактично унеможливує панування верховенства права, конституційності й законності, певним чином є перепорою в динамічному поступі країни та, відповідно, у якнайшвидшому відновленні її територіальної цілісності, оскільки призводить до безсистемності й хаотичності у функціонуванні Конституційного Суду України та інших учасників конституційного юрисдикційного процесу під час реалізації їхньої компетенції. Конституційний юрисдикційний процес за умови його спрямованості на забезпечення правовладдя, є безумовною юридичною процесуальною гарантією протидії будь-яким авторитарним або тоталітарним проявам, пов'язаними із зазіханням на засади конституційного ладу України, зокрема на людину, її права і свободи як найвищу соціальну цінність (Bukach, & Kaminska, 2021).

Отже, визначення перспектив розвитку та удосконалення сучасного конституційного юрисдикційного процесу в Україні є актуальним і необхідним.

Мета і завдання дослідження

Мета статті передбачає здійснення аналізу статистичних показників роботи Конституційного Суду України, теоретичних і нормативних джерел з метою виявлення основних тенденцій і перспектив удосконалення вітчизняного конституційного юрисдикційного процесу. Наведене вище зумовлює окреслення низки завдань, зокрема:

– здійснити системний аналіз статистичних показників роботи Конституційного Суду України протягом 2017–2020 років;

– схарактеризувати окремі новели прийнятого Верховною Радою України у першому читанні проекту Закону про конституційну процедуру від 21 грудня 2020 року № 4533 з огляду на теоретичні джерела та рекомендації Венеційської Комісії щодо вказаного законопроєкту;

– визначити цілі та напрями реформування конституційного юрисдикційного процесу в Україні відповідно до Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки, затвердженої Указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021;

– узагальнити викладений матеріал, на підставі чого визначити основні перспективи удосконалення конституційного юрисдикційного процесу в Україні.

Виклад основного матеріалу

Унаслідок проведення конституційної реформи правосуддя 2016 року, яка знайшла своє втілення у

положеннях Закону України від 2 червня 2016 року № 1401-VIII «Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя)» та Закону України від 13 липня 2017 року № 2136-VIII «Про Конституційний Суд України» ("Zakon Ukrainy", 2016; "Zakon Ukrainy", 2017), зазнали змін місце Конституційного Суду України в системі органів державної влади, зміст та обсяг його юрисдикційних повноважень, та, відповідно, процес їх реалізації. З 2017 року й донині Конституційний Суд України вже напрацював відповідну практику, про що свідчать статистичні показники, висвітлені у його щорічних інформаційних доповідях.

Так, наприклад, 2019 року Конституційний Суд України розглянув 28 справ, унаслідок чого було ухвалено 19 рішень, з них 10 – за конституційними поданнями, 9 – за конституційними скаргами. Цього ж року Конституційний Суд України ухвалив рішення у 21 провадженні, відкритому до 2019 року, у 10 провадженнях, відкритих у 2019 році; надав 9 висновків за конституційними зверненнями. Водночас Конституційний Суд України постановив 57 ухвал про відкриття конституційного провадження за клопотаннями, внесеними 2019 року; зокрема, він відкрив конституційні провадження за 35 конституційними скаргами, 14 конституційними поданнями, 8 конституційними зверненнями. За 2019 рік Конституційний Суд України також постановив 279 ухвал про відмову у відкритті конституційного провадження у справі (270 – за конституційними скаргами, 9 – за конституційними поданнями). Крім того, ним було постановлено 133 процесуальні ухвали (про форму розгляду, про об'єднання проваджень тощо), видано 1 забезпечувальний наказ. Конституційний Суд України також прийняв 10 ухвал (7 – Велика палата, 3 – сенати) про закриття вже відкритих проваджень у справі ("Postanova Konstytutsiinoho Sudu", 2019, p. 22).

Упродовж 2020 року Конституційний Суд України ухвалив 507 актів. Із них – 21 рішення за конституційними поданнями та конституційними скаргами, з яких 13 – рішення Великої палати Конституційного Суду України, 8 – рішення сенатів Конституційного Суду України, 234 – ухвали про відмову у відкритті конституційного провадження в справі та 17 ухвал про закриття конституційного провадження в справі. Ухвалені 2020 року рішення Конституційного Суду України стосувалися конституційних прав і свобод людини, судоустрою та статусу суддів, діяльності органів суддівського самоврядування, правоохоронних органів й антикорупційної політики держави ("Postanova Konstytutsiinoho Sudu", 2020, p. 3).

Отже, протягом зазначеного періоду Конституційний Суд України ухвалив низку рішень, які мали ключове значення для забезпечення конституційних прав і свобод людини та громадянина й утвердження верховенства Основного Закону України. Водночас, з огляду на значну кількість

постановлених Конституційним Судом України ухвал про відмову у відкритті конституційного провадження у справах, можна констатувати, що в процесі здійснення ним юрисдикційних повноважень щодо розгляду справ за конституційними поданнями, конституційними зверненнями та конституційними скаргами періодично виникають певні проблемні моменти, пов'язані з дотриманням формальних вимог Закону суб'єктами права на конституційну скаргу, дотриманням суб'єктами права на конституційну скаргу та на конституційне подання вимог Закону щодо обґрунтування відповідних тверджень, дотриманням строків конституційного провадження у справах за конституційними поданнями та конституційними скаргами, виконанням і фактичною реалізацією рішень і висновків Конституційного Суду України, відновленням порушених прав і свобод суб'єктів права на конституційну скаргу після ухвалення Конституційним Судом України рішень у їхніх справах.

Розв'язання зазначених проблем, з огляду на їхній характер, є можливим унаслідок підвищення правової культури й обізнаності суб'єктів звернення до Конституційного Суду України, зокрема суб'єктів права на конституційну скаргу та їхніх представників. Також постала необхідність внесення змін до нормативних актів, які регламентують процесуальну діяльність Конституційного Суду України, з метою усунення окреслених вище проблемних моментів, які виникають на різних стадіях конституційного юрисдикційного процесу.

Так, однією з ключових новел конституційної реформи правосуддя 2016 року стало запровадження в Україні нормативної моделі конституційної скарги. Конституційний Суд України вже напруцював певну практику щодо реалізації зазначеного інституту, яка знайшла втілення в низці його рішень й ухвал про відмову у відкритті конституційного провадження. Водночас можна констатувати незавершеність запровадження в Україні інституту конституційної скарги, оскільки наявна розмитість, поверхневність регулювання такої стадії конституційного юрисдикційного процесу, як виконання рішення органу конституційної юрисдикції, винесеного за результатами розгляду конституційної скарги, а також забезпечення конституційної скарги від впливу незворотних наслідків, що можуть настати через виконання остаточного судового рішення.

Нині Верховна Рада України прийняла в першому читанні проект Закону про конституційну процедуру від 21 грудня 2020 року № 4533 ("Проект Закону", 2020). Зазначений законопроект містить як низку позитивних новел, пов'язаних з удосконаленням конституційного юрисдикційного процесу через деталізацію процедури конституційного провадження, так й окремі недоліки. Венеційська Комісія надала Висновок від 22 березня 2021 року

№ 1024/2021 ("Vysnovok Venetsiiskoi Komisii", 2021) стосовно зазначеного законопроекту, тож сподіваємося, що відповідні рекомендації законодавець врахує, і прийняття закону стане позитивним кроком для підвищення ефективності діяльності Конституційного Суду України в частині здійснення ним конституційного провадження як однієї з форм конституційного юрисдикційного процесу.

Нижче детальніше розглянемо окремі положення законопроекту № 4533. Так, згідно зі ст. 3 пропонується запровадити інститут конституційної доктрини, якою, відповідно до ч. 1 вказаної норми, є система основоположних поглядів на Конституцію України та конституційні принципи й цінності, яка розкриває зміст різних конституційних положень, їхній взаємозв'язок, баланс між конституційними цінностями та суттю конституційно-правового регулювання як єдиного цілого. Конституційну доктрину становить сукупність юридичних позицій Конституційного Суду, які містяться в його актах; у частині, не охопленій юридичними позиціями Конституційного Суду, конституційну доктрину також складають загальновизнані й усталені ідеї, положення, наукові погляди, принципи права й теоретичні узагальнення щодо предмета конституційно-правового регулювання. На думку Венеційської Комісії, вжите в ч. 1 ст. 3 законопроекту № 4533 поняття «конституційна доктрина» є дещо заплутаним і неясним, і потребуватиме додаткових роз'яснень, тому, за умови відсутності можливості чіткіше сформулювати дефініцію цього поняття, було б доцільним не включати його в закон на цьому етапі (див. п. 64, 66 Висновку від 22 березня 2021 року № 1024/2021) ("Vysnovok Venetsiiskoi Komisii", 2021).

Проте, на наш погляд, запровадження зазначеного інституту з урахуванням досвіду країн, де він вже діє, стало б позитивним кроком для забезпечення сталості й послідовності практики Конституційного Суду України, ефективності захисту прав і свобод людини та громадянина, й утвердження верховенства Конституції України та принципу верховенства права. Так, Д. Жалімас, колишній голова Конституційного Суду Литовської Республіки, зазначає, що значущість офіційної конституційної доктрини полягає в тому, що вона потребує усвідомлення сутності верховенства основного закону та водночас слугує джерелом широкого розуміння суті й значення сучасного конституційного права загалом. Сформульовану Конституційним Судом офіційну доктрину суспільство має сприймати як живу конституцію; усі без винятку нормотворчі й виконавчі органи не можуть сприймати зміст основного закону інакше, ніж це встановлено офіційною конституційною доктриною, яка формується не в один момент, а «від справи до справи», збагачуючи й доповнюючи собою ті елементи, які було розкрито в попередніх

судових справах. Тобто нова доктрина завжди витворюється на підставі чинної доктрини. Цей процес є безперервним і ніколи повністю не завершується. Таким чином, конституція може існувати лише за умови постійного розвитку офіційної конституційної доктрини. Суворе дотримання принципів поступового та послідовного розвитку офіційної конституційної доктрини є ключовою передумовою забезпечення сталості Конституції, ефективної діяльності Суду як її гаранта, верховенства права загалом (Zhalimas, 2016, p. 268-269, 278).

Відповідно до ч. 5 ст. 6 законопроекту № 4533 Конституційний Суд не може виходити за межі предмета конституційного провадження та визнавати неконституційними акти (їх окремі положення), питання щодо відповідності Конституції України, які не було поставлено в конституційному поданні, зверненні, скарзі в порядку, передбаченому цим Законом. На наш погляд, якщо в процесі розгляду справи за конституційним поданням, зверненням, скаргою виявлено невідповідність Конституції України інших актів (їхніх окремих положень), крім тих, щодо яких відкрито провадження у справі і які впливають на ухвалення рішення чи надання висновку у справі, то Конституційний Суд України повинен мати право визнавати такі акти (їх окремі приписи) неконституційними. Це сприятиме ефективному захисту прав людини та їхньому відновленню. Так, С. Шевчук зазначає, що «роль судді за умов режиму конституційної демократії полягає в діяльності не лише відповідно до формальних, попередньо встановлених положень нормативно-правових актів, а й у застосуванні цих актів у контексті правової системи, включаючи її фундаментальні принципи та цінності» (Shevchuk, 2007, p. 279).

Наразі ж єдиною можливістю виходу за межі предмету конституційного провадження (що є проявом так званого «судового (суддівського) активізму») можна вважати закріплене ч. 3 ст. 89 Закону України від 13 липня 2017 року «Про Конституційний Суд України» № 2136-VIII ("Zakon Ukrainy", 2017) положення, за яким Суд, у разі розгляду справи за конституційною скаргою, визнає закон України (його положення) таким, що відповідає Конституції України, але одночасно виявив, що суд застосував закон України (його положення), витлумачивши його у спосіб, що не відповідає Конституції України, зазначає це в резолютивній частині рішення.

Відповідно до законопроекту № 4533 учасники та залучені учасники наділені фактично однаковими процесуальними правами (ст. 15–18). Проте учасники та залучені учасники конституційного провадження мають різний статус, зокрема,

останніх залучають до участі в розгляді справи виключно з метою забезпечення її об'єктивного й повного розгляду (ч. 1 ст. 16 законопроекту № 4533). З огляду на вищевказане, є неприйнятним зрівняння у правах залучених учасників (наприклад, експерта, перекладача, свідка) та учасників конституційного провадження, оскільки участь залучених учасників є суто допоміжною.

Згідно з абз. 2 ч. 12 ст. 39 законопроекту № 4533 передбачено фактично подвійну процедуру ухвалення рішення Конституційним Судом про неконституційність закону (його окремих положень) у справах за конституційними скаргами. Так, Сенат Суду буде зобов'язаний звертатися до Великої палати Конституційного Суду про підтвердження проекту свого рішення щодо неконституційності закону (його окремих положень). Запропоноване регулювання знівелює роль Сенату як органу Конституційного Суду, оскільки його повноваження зводяться до підтвердження конституційності оспорюваного в конституційній скарзі закону (його окремих положень). У цьому аспекті Венеційська Комісія (п. 55, 85 Висновку від 22 березня 2021 року № 1024/2021) ("Vysnovok Venetsiiskoi Komisii", 2021) слушно зазначила, що з метою процесуальної економії варто окреслювати окремі випадки підтвердження Великою палатою Конституційного Суду рішень Сенату про неконституційність закону (його окремих приписів), а не визначати цю процедуру обов'язковою щодо всіх рішень Сенату про неконституційність закону (його окремих положень).

У ч. 7 ст. 56 законопроекту № 4533 встановлено, що Суд може визнати акт (його окремі положення) таким, що не відповідає Конституції України в певному аспекті (застосування його у певний спосіб, до визначеного Судом кола правовідносин чи осіб тощо) без втрати ним чинності; у такому разі акт (його окремі положення) припиняє застосовуватися лише у визначеному Судом аспекті в порядку та строки, визначені Судом. Слід зазначити, що наведене не узгоджується із приписами ч. 2 ст. 152 Основного Закону України, які не передбачають іншого юридичного наслідку, ніж втрата чинності законами та іншими актами (їх окремими положеннями), що були визнані Конституційним Судом України неконституційними.

Відповідно до законопроекту № 4533 запропоновано внести зміни до Закону України від 10 лютого 2010 року «Про Регламент Верховної Ради України» № 1861-VI ("Zakon Ukrainy", 2010). Зокрема, ч. 5, 6 ст. 149 рекомендовано викласти в новій редакції, яка не передбачає можливості висловлення Конституційним Судом України застережень до законопроекту про внесення змін

до Конституції України. Однак, з огляду на практику розгляду Судом відповідних законопроектів, доцільність запропонованої редакції ч. 5, 6 ст. 149 вказаного Закону є сумнівною. Так, відповідно до Конституції України, Суд перевіряє законопроект про внесення змін до Конституції України на його відповідність вимогам ст. 157 і 158 Основного Закону України, зокрема чи передбачають зміни скасування чи обмеження прав і свобод людини та громадянина або чи спрямовані на ліквідацію незалежності чи на порушення територіальної цілісності України. Проте за такого підходу запроваджено лише формальний конституційний контроль законопроектів про внесення змін до Конституції України, а вирішальне значення надаватиметься не висновку як цілісному акту Конституційного Суду України, а лише його резолютивній частині.

Венеційська Комісія також зазначила, що законопроект № 4533 не містить положень, які б дозволяли Конституційному Суду в особливих випадках переглядати свої рішення, якщо буде встановлено вироком суду, який набрав законної сили, винуватість судді в отриманні неправомірної вигоди, пов'язаної з його голосуванням за ухвалення такого рішення (п. 51 Висновку від 22 березня 2021 року № 1024/2021 ("Vysnovok Venetsiiskoi Komisii", 2021). Вважаємо, що зазначену рекомендацію Венеційської Комісії можуть розглянути автори законопроектів № 4533 в аспекті удосконалення законодавства, яке регулює діяльність Конституційного Суду України.

Ефективне конституційне судочинство, яке забезпечить справедливий розгляд справ Конституційним Судом України, ухвалення ним обґрунтованих рішень і висновків, визначено основним результатом реалізації Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки, затвердженої Указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021 ("Ukaz Prezidenta", 2021).

На думку глави держави, ключовими завданнями щодо розвитку конституційного судочинства є визначення основних проблем інституційного функціонування Конституційного Суду України, проблемних питань конституційно-правової регламентації статусу суддів Конституційного Суду України, організаційних засад їхньої діяльності та взаємодії з інститутами суспільства, напрямів удосконалення нормативної основи діяльності Конституційного Суду України та першочергових заходів з розвитку конституційного судочинства; підвищення ефективності й обґрунтованості прийняття рішень і висновків Конституційним Судом України, зміцнення довіри суспільства до його діяльності. З метою запровадження системного підходу до розвитку конституційного

судочинства в Україні у вказаній Стратегії визначено необхідним забезпечення удосконалення конституційно-правового регулювання організації діяльності Конституційного Суду України та конституційного провадження, зокрема щодо порядку та підстав відкриття конституційного провадження в справі, його форм, прав й обов'язків учасників, а також повноти розгляду справ і дотримання строків.

Наукова новизна

У статті проведено системний аналіз статистичних показників роботи Конституційного Суду України протягом 2017–2020 років, схарактеризовано окремі новели прийнятого Верховною Радою України у першому читанні проекту закону про конституційну процедуру від 21 грудня 2020 року № 4533 з огляду на теоретичні джерела та рекомендації Венеційської Комісії щодо нього, визначено цілі та напрями реформування конституційного юрисдикційного процесу в Україні відповідно до Стратегії розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки, затвердженої Указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021, на підставі чого окреслено основні перспективи удосконалення конституційного юрисдикційного процесу в Україні.

Висновки

У період з початку конституційної реформи правосуддя 2016 року й дотепер було оновлено юрисдикційні повноваження Конституційного Суду України як ключового суб'єкта конституційного юрисдикційного процесу та порядок їх реалізації. За вказаний період Конституційний Суд України напрацював відповідну практику, яка окреслила деякі проблемні моменти, що виникають у процесі реалізації ним своїх юрисдикційних повноважень, зокрема щодо розгляду справ за конституційними скаргами. Логічним продовженням зазначеної реформи стало прийняття Верховною Радою України у першому читанні проекту Закону про конституційну процедуру від 21 грудня 2020 року № 4533, який, попри певні недоліки, містить низку позитивних новел, пов'язаних із удосконаленням конституційного юрисдикційного процесу через деталізацію процедури конституційного провадження. Стратегія розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки, затверджена Указом Президента України від 11 червня 2021 року № 231/2021, визначила своїм пріоритетним результатом ефективно конституційне судочинство, яке забезпечить справедливий розгляд справ Конституційним Судом України, ухвалення ним обґрунтованих рішень і висновків.

Досягти наведеної мети можна шляхом визначення напрямів удосконалення нормативної бази діяльності Конституційного Суду України та першочергових заходів з розвитку конституційного судочинства, і забезпечення удосконалення конституційно-правового регулювання організації діяльності Конституційного Суду України й деяких аспектів конституційного провадження. Отже, можна констатувати, що протягом наступних декількох років конституційний юрисдикційний

процес в Україні вийде на новий етап законодавчого реформування, метою якого є усунення недоліків у процесуальній діяльності Конституційного Суду України для ефективнішої реалізації ним своїх ключових завдань щодо захисту конституційних прав і свобод людини та громадянина, а також утвердження в державі верховенства Конституції України та принципу верховенства права.

REFERENCES

- Berestova, I., & Yurovska, G. (2020). Constitutional Court in the mechanism of domestic remedies in states with direct access to constitutional justice. *Baltic Journal of Economic Studies*, 6, 2(1), 18-26. doi: 10.30525/2256-0742/2020-6-1-18-25 [in Ukrainian].
- Bukach, V., & Kaminska, N. (2021). Strukturna kharakterystyka derzhavnoi vlady yak instytutu konstytutsiinoho prava Ukrainy [Structural characteristics of state power as a constitutional institution rights of Ukraine]. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy, Scientific Papers of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 2, 19-28. doi: <https://doi.org/10.32886/instzak.2021.02.02> [in Ukrainian].
- Kostytskiy, M.V., Kaminska, N.V., & Kushakova-Kostytska, N.V. (2019). Perspektyvy vdoskonalennia diialnosti Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy v umovakh suchasnykh suspilnykh transformatsii [Prospects for improving the activities of the Constitutional Court of Ukraine in the context of modern social transformations]. *Journal "ScienceRise: Juridical Science"*, 3(9), 4-11. doi: 10.15587/2523-4153.2019.180113 [in Ukrainian].
- Postanova Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy "Shchorichna informatsiina dopovid Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy za 2019 rik": vid 26 berez. 2020 r. No. 19-p/2020 [Decision of the Constitutional Court of Ukraine "Annual information report of the Constitutional Court of Ukraine for 2019" from March 26, 2020, No. 19-p/2020]. (n.d.). ccu.gov.ua. Retrieved from https://ccu.gov.ua/sites/default/files/dopovid_2019.pdf [in Ukrainian].
- Postanova Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy "Shchorichna informatsiina dopovid Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy za 2020 rik": vid 29 cherv. 2021 r. No. 4-p/2021 [Decision of the Constitutional Court of Ukraine "Annual information report of the Constitutional Court of Ukraine for 2020" from June 29, 2021, No. 4-p/2021]. (n.d.). ccu.gov.ua. Retrieved from https://ccu.gov.ua/sites/default/files/dopovid_2020.pdf [in Ukrainian].
- Proekt Zakonu Ukrainy "Pro konstytutsiinu protseduru": vid 21 hrud. 2020 r. No. 4533 [Draft Law of Ukraine "On the constitutional procedure" from December 21, 2020, No. 4533]. (n.d.). w1.c1.rada.gov.ua. Retrieved from http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70729 [in Ukrainian].
- Shaptala, N.K. (2019). Constitutional judicial process in the system of legal process: theoretical basis. *Zakon i ZNizn, Legea si Viata*, 117-120.
- Shevchuk, S. (2007). *Sudova pravotvorchist: svitovyi dosvid i perspektyvy v Ukraini [Judicial lawmaking: world experience and prospects in Ukraine]*. Kyiv: Referat [in Ukrainian].
- Spinchevska, O. (2020). Osnovni kharakterystyky suchasnoho konstytutsiinoho yurysdyktsiinoho protsesu v Ukraini [The main characteristics of the modern constitutional jurisdictional process in Ukraine]. *Naukovi zapysky Instytutu zakonodavstva Verkhovnoi Rady Ukrainy, Scientific Papers of the Legislation Institute of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 5, 88-98. doi: <https://doi.org/10.32886/instzak.2020.05.09> [in Ukrainian].
- Spinchevska, O. (2020). Praktychni aspekty realizatsii yurysdyktsiinykh povnovazhen Konstytutsiinyim Sudom Ukrainy [Practical aspects of realization of jurisdictional powers by the Constitutional court of Ukraine]. *Yevropeiskyi polityko-pravovyi dyskurs, European political and legal discourse*, 7(6), 268-276. doi: 10.46340/eppd.2020.7.6.33 [in Ukrainian].
- Spinchevska, O.M. (2020). Yurydychni pozytsii Konstytutsiinoho Sudu Ukrainy yak dzherelo pravovoho rehuliuвання konstytutsiinoho yurysdyktsiinoho protsesu [Legal positions of the Constitutional Court of Ukraine as a source of legal regulation of the constitutional jurisdictional process]. *Naukovyi visnyk Natsionalnoi akademii vnutrisnikh sprav, Scientific Bulletin of the National Academy of Internal Affairs*, 3(116), 54-67. doi: <https://doi.org/10.33270/01201163.57> [in Ukrainian].
- Ukaz Prezydenta Ukrainy "Pro Stratehiiu rozvytku systemy pravosuddia ta konstytutsiinoho sudochynstva na 2021-2023 roky": vid 11 cherv. 2021 r. No. 231/2021 [Decree of the President of Ukraine "On the Strategy for the Development of the Justice System and Constitutional Judiciary for 2021-2023" from June 11, 2021, No. 231/2021]. (n.d.). www.president.gov.ua. Retrieved from <https://www.president.gov.ua/documents/2312021-39137> [in Ukrainian].
- Vysnovok Venetsiiskoi Komisii vid 22 berez. 2021 r. No. 124/2021 [Opinion of the Venice Commission from March 22, 2021, No. 1024/2021]. (n.d.). www.venice.coe.int. Retrieved from [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2021\)006-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2021)006-e) [in Ukrainian].

- Zakon Ukrainy "Pro Konstytutsyni Sud Ukrainy": vid 13 lyp. 2017 r. No. 2136-VIII [Law of Ukraine "About the Constitutional Court of Ukraine" from July 13, 2017, No. 2136-VIII]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, information of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 35, 376 [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy "Pro Rehlament Verkhovnoi Rady Ukrainy": vid 10 liut. 2010 r. No. 1861-VI [Law of Ukraine "On the Rules of Procedure of the Verkhovna Rada of Ukraine" from February 10, 2010, No. 1861-VI]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, Information of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 14-15, 16-17, 133 [in Ukrainian].
- Zakon Ukrainy "Pro vnesennia zmin do Konstytutsii Ukrainy (shchodo pravosuiddia)": vid 2 cherv. 2016 r. No. 1401-VIII [Law of Ukraine "On Amendments to the Constitution of Ukraine (Regarding Justice)" from June 2, 2016, No. 1401-VIII]. *Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy, information of the Verkhovna Rada of Ukraine*, 28, 532 [in Ukrainian].
- Zhalimas, D. (2016). Ofitsiina konstytutsiina doktryna: kontseptsii, znachennia i osnovni pryntsypy rozvytku [Official constitutional doctrine: concept, meaning and basic principles of development]. *Filosofii prava i zahalna teoriia prava, Philosophy of law and general theory of law*, 1-2, 267-280. Retrieved from <http://phtl.nlu.edu.ua/article/view/182087> [in Ukrainian].

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

- Berestova I., Yurovska G. Constitutional Court in the mechanism of domestic remedies in states with direct access to constitutional justice. *Baltic Journal of Economic Studies*. 2020. Vol 6. No. 2 (1). P. 18–26. doi: 10.30525/2256-0742/2020-6-1-18-25.
- Букач, В., Камінська, Н. Структурна характеристика державної влади як інституту конституційного права України. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2021. № 2. С. 19–28. doi: <https://doi.org/10.32886/instzak.2021.02.02>.
- Костицький М. В., Камінська Н. В., Кушакова-Костицька Н. В. Перспективи вдосконалення діяльності Конституційного Суду України в умовах сучасних суспільних трансформацій. *Journal «ScienceRise: Juridical Science»*. 2019. № 3 (9). С. 4–11. doi: 10.15587/2523-4153.2019.180113.
- Щорічна інформаційна доповідь Конституційного Суду України за 2019 рік : постанова Конституційного Суду України від 26 берез. 2020 р. № 19-п/2020. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/dopovid_2019.pdf.
- Щорічна інформаційна доповідь Конституційного Суду України за 2020 рік : постанова Конституційного Суду України від 29 черв. 2021 р. № 4-п/2021. URL: https://ccu.gov.ua/sites/default/files/dopovid_2020.pdf.
- Про конституційну процедуру : проект Закону України від 21 груд. 2020 р. № 4533. URL: http://w1.c1.rada.gov.ua/pls/zweb2/webproc4_1?pf3511=70729.
- Shaptala N. K. Constitutional judicial process in the system of legal process: theoretical basis. *Закон и Жизнь*. 2019. С. 117–120.
- Шевчук С. Судова правотворчість: світовий досвід і перспективи в Україні. Київ : Реферат, 2007. 640 с.
- Спінчевська О. М. Основні характеристики сучасного конституційного юрисдикційного процесу в Україні. *Наукові записки Інституту законодавства Верховної Ради України*. 2020. № 5. С. 88–98. doi: <https://doi.org/10.32886/instzak.2020.05.09>.
- Спінчевська О. М. Практичні аспекти реалізації юрисдикційних повноважень Конституційним Судом України. *Європейський політико-правовий дискурс*. 2020. Т. 7. Вип. 6. С. 268–276. doi: 10.46340/eppd.2020.7.6.33.
- Спінчевська О. М. Юридичні позиції Конституційного Суду України як джерело правового регулювання конституційного юрисдикційного процесу. *Науковий вісник Національної академії внутрішніх справ*. 2020. № 3 (116). С. 57–67. doi: <https://doi.org/10.33270/01201163.57>.
- Про Стратегію розвитку системи правосуддя та конституційного судочинства на 2021–2023 роки : Указ Президента України від 11 черв. 2021 р. № 231/2021. URL: <https://www.president.gov.ua/documents/2312021-39137>.
- Висновок Венеційської Комісії від 22 берез. 2021 р. № 1024/2021. URL: [https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD\(2021\)006-e](https://www.venice.coe.int/webforms/documents/?pdf=CDL-AD(2021)006-e).
- Про Конституційний Суд України : Закон України від 13 лип. 2017 р. № 2136-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2017. № 35. Ст. 376.
- Про Регламент Верховної Ради України : Закон України від 10 лют. 2010 року № 1861-VI. *Відомості Верховної Ради України*. 2010. № 14–15. № 16–17. Ст. 133.
- Про внесення змін до Конституції України (щодо правосуддя) : Закон України від 2 черв. 2016 р. № 1401-VIII. *Відомості Верховної Ради України*. 2016. № 28. Ст. 532.
- Жалімас Д. Офіційна конституційна доктрина: концепція, значення і основні принципи розвитку. *Філософія права і загальна теорія права*. 2016. № 1–2. С. 267–280. URL: <http://phtl.nlu.edu.ua/article/view/182087>.

Стаття надійшла до редколегії 18.02.2021

Spinchevska O. – Deputy Head of the Preliminary Opinions Division of the Office of Processing of Constitutional Petitions and Constitutional Appeals of the Legal Department of the Secretariat of the Constitutional Court of Ukraine, Kyiv, Ukraine
ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-0750-6525>

Prospects for Improvement of the Constitutional Jurisdictional Process in Ukraine

*The article is devoted to the study of directions and prospects of development and improvement of the constitutional jurisdictional process in Ukraine, which finds its expression in the procedural activity of the Constitutional Court of Ukraine in the course of exercise of its jurisdictional powers. The **purpose** of the article is to analyze the statistical indicators of the Constitutional Court of Ukraine, theoretical and normative sources to identify the main trends and prospects for improving the domestic constitutional jurisdiction process. The **methodological basis** of the article consists of systemic and comparative legal methods, methods of analysis and synthesis, forecasting, etc. **Scientific novelty.** The article provides a systematic analysis of statistical indicators of activity of the Constitutional Court of Ukraine during 2017–2020, describes some novelties of the the draft law on constitutional procedure of December 21, 2020, № 4533, adopted by the Verkhovna Rada of Ukraine in the first reading, in terms of theoretical sources and recommendations of the Venice Commission on it, defines the goals and directions of reforming of the constitutional jurisdictional process in Ukraine in accordance with the Strategy for the Development of the Justice and Constitutional Judiciary for 2021–2023, approved by the Decree of the President of Ukraine of June 11, 2021, № 231/2021, based on which the main prospects for improvement of the constitutional jurisdictional process in Ukraine are outlined. **Conclusions.** Based on the material presented in the article, it can be argued that over the next few years the constitutional jurisdictional process in Ukraine awaits a new stage of legislative reform, which aims to eliminate shortcomings in the procedural activities of the Constitutional Court of Ukraine to more effectively implement its basic tasks of protecting constitutional rights and freedoms of human and citizen, as well as the establishment in the state of the rule of the Constitution of Ukraine and the rule of law.*

Keywords: Constitutional Court of Ukraine; constitutional jurisdictional process; constitutional proceeding; constitutional procedure; constitutional doctrine; constitutional judicature.